

سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی
مرکز بررسی‌های راهبردی روابط فرهنگی

جنگ رمضان، افکار عمومی مردم ترکیه و فرصت پیش روی ج.ا.ایران

محمود صدقی زاده

رایزن فرهنگی سابق جمهوری اسلامی ایران - آنکارا

نوع سند: یادداشت سیاستی

نسخه: عمومی

شناسه سند: ۵۰۱۲۹-۰۴۲۷-۰۴۲

تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۱/۲۹

گروه: خط مشی گذاری روابط فرهنگی

پرونده: مطالعات نظم نوین منطقه‌ای

چکیده

ترکیه با توجه به تبعات امنیتی، اقتصادی و اجتماعی منطقه‌ای جنگ تحمیلی رمضان، هفته‌ها قبل از آغاز جنگ، تلاش دیپلماتیک فراوانی برای ممانعت از درگیری به عمل آورد. علی‌رغم اعلام آمادگی ترکیه برای میانجیگری میان طرفین، انتخاب کشور عمان به‌عنوان میانجی، تغییری در مواضع ترکیه ایجاد نکرد و رئیس‌جمهور و وزیر خارجه این کشور آمادگی خود را برای هرگونه همکاری جهت دستیابی به توافق و ممانعت از بروز جنگ اعلام کردند.

پس از آغاز جنگ نیز، علی‌رغم شیطنت‌های آمریکا و رژیم صهیونیستی برای کشاندن ترکیه به معرکه جنگ، این کشور از ورود به درگیری خودداری نمود و به تلاش‌های دیپلماتیک خود برای جلوگیری از گسترش بیشتر جنگ و پایان دادن به آن سرعت بخشید. اغلب احزاب سیاسی، رسانه‌های گروهی و مردم ترکیه نیز با حمایت از ج.ا.ایران، به مخالفت با سیاست‌ها و اقدامات آمریکا (به‌ویژه رژیم صهیونیستی) پرداخته و در برخی موارد بر ضرورت حمایت جدی‌تر دولت ترکیه از ج.ا.ایران تأکید کردند. در این نوشتار، تحلیل و دلایل سیاست اتخاذشده از سوی ترکیه موضوع بحث نیست و به فرصت پیش روی ج.ا.ایران در زمینه دیپلماسی فرهنگی و توسعه مناسبات فرهنگی با ترکیه پس از جنگ خواهیم پرداخت.

تلاش رژیم صهیونی و آمریکا برای درگیر کردن ترکیه

در جنگ اخیر، آمریکا و رژیم صهیونیستی با توسل به دسیسه‌های مختلف برای درگیر کردن کشورهای منطقه با ج.ا.ایران و ایجاد جنگ طولانی‌مدت و فرسایشی در منطقه در تلاش بودند. استفاده مکرر از عملیات پرچم دروغین در کشورهای خلیج فارس، ترکیه و آذربایجان به‌منظور کشاندن پای این کشورها به جنگ علیه ج.ا.ایران بود. در این خصوص آقای اردوغان پس از آخرین عملیات پرچم دروغین علیه ترکیه، بر عدم ورود ترکیه به جنگ تأکید نمود.

تلاش رژیم صهیونی و آمریکا در سوءاستفاده از تنش مذهبی

یکی دیگر از حرب‌های مورد استفاده برای ایجاد تنش و جنگ طولانی‌مدت بین کشورهای منطقه، سوءاستفاده از مذهب و دامن زدن به اختلافات مذهبی بین کشورهای منطقه و تبدیل جنگ، به جنگ شیعه و سنی و متحد کردن کشورهای منطقه علیه ج.ا.ایران بود.

در ترکیه از سوی برخی از علمای وابسته به CIA، همچون جبلی احمد (که در گذشته در برنامه تلویزیونی دریافت مبلغ یک میلیون دلار از CIA را اعتراف کرده و در توجیه این مسئله به عدم اطلاع از هویت پرداخت‌کننده اشاره کرده بود) و برخی از روحانیون متعصب به این موضوع دامن زده می‌شد. دولت ترکیه با آگاهی از تبعات این فتنه، نسبت به بیانات تفرقه‌برانگیز، حساسیت بالایی به خرج داده و آقای اردوغان رئیس‌جمهور ترکیه نسبت به پرهیز از هرگونه بیانات اختلاف‌برانگیز و ضرورت حفظ وحدت تأکید کرده و گفت: «ترکیه هرگز در دام چنین ترفندهایی نخواهد افتاد».

همگام با دولت ترکیه، برخی از استادان برجسته الهیات ترکیه از جمله «پرفسور خیرالدین کارامان» که از چهره‌های تقریبی در ترکیه محسوب می‌شود، بیانات تفرقه‌برانگیز بین مسلمانان را محکوم کرده و در مطلبی که در رسانه‌های گروهی و شبکه‌های اجتماعی ترکیه انعکاس یافت، ضمن تأکید بر ضرورت حفظ وحدت و حمایت از مسلمانان در مقابل کفار، حمایت از آمریکا و اسرائیل را در جنگ علیه ایران و محق دانستن آنها را، برخلاف عقاید اهل سنت اعلام کرد. همچنین رهبران برخی از جماعت‌های اسلامی ترکیه از جمله آقای «آلپ ارسلان کویوتلو» رهبر جماعت فرقان که از روحانیون شناخته‌شده در ترکیه می‌باشد و پیروان زیادی در سراسر ترکیه دارد، در جلسات مختلف به پرهیز از دامن‌زدن به اختلافات و ضرورت حمایت از ایران به‌عنوان کشوری مسلمان تأکید کرده و دولت ترکیه را ملزم به حمایت جدی‌تر از ایران دانسته است. وی می‌گوید، همانطوری که ایران شیعی بدون در نظر گرفتن اعتقادات مسلمانان سنی مذهب فلسطین، از آنها حمایت می‌کند، بر تمام مسلمانان لازم است که در این جنگ، در مقابل کفار و در کنار ایران بایستند.

روایت رسانه‌های ترکیه از جنگ رمضان

شبکه‌های مختلف تلویزیونی (به‌ویژه شبکه‌های خبری)، از آغاز جنگ رمضان، به‌صورت شبانه‌روزی اخبار جنگ را پوشش داده و مدعویین برنامه‌های تحلیلی، به شکل مناسبی به حمایت از ج.ا.ایران می‌پرداختند. ضرورت پرهیز از طرح مطالب تفرقه‌برانگیز و خودداری از پرداختن به اختلافات مذهبی، از موارد قابل‌مشاهده در برخی از این برنامه‌ها بود.

تولید محتوا در شبکه‌های مجازی از سوی افراد و گروه‌های مختلف، برپایی راهپیمایی با برنامه‌ریزی انجمن جوانان آناتولی وابسته به حزب سعادت و از پیروان مرحوم «ارپکان» در استانبول، تجمع حامیان ج.ا.ایران در مقابل سفارت رژیم صهیونیستی و راهاندازی کاروان

خودرویی از سوی گروه شیعیان زینبیه در استانبول در حمایت از ج.ا.ایران و محکومیت تهاجم آمریکا و رژیم صهیونیستی از دیگر اقدامات مردم ترکیه در جانبداری از ج.ا.ایران بود.

نکته قابل تأمل اینکه فضای ایجادشده در خصوص پرهیز از مباحث اختلاف‌برانگیز بین پیروان مذاهب مختلف اسلامی و ضرورت حمایت از ج.ا.ایران به‌عنوان کشوری شیعه‌مذهب از سوی تمامی مسلمانان، در حالی تحقق‌یافته که موضوع اختلاف مذهبی در طول تاریخ همسایگی دو کشور همواره مطرح بوده و پاشنه آشیل روابط دو کشور محسوب می‌شود. با نگاه به تاریخ روابط دو کشور مشاهده می‌شود که تفاوت موجود مذهبی دو کشور، در برخی موارد منشاء بروز اختلاف و تنش در روابط بوده و بعضی از سوی کشورهای ثالث به‌منظور بر هم زدن رابطه دو کشور هم مورد سوءاستفاده قرار گرفته است. نمونه بارز این اختلاف در چند سال اخیر در خصوص موضوع سوریه قابل‌مشاهده است؛ به‌طوری‌که به علت عدم تبیین دقیق مسئله سوریه از سوی ج.ا.ایران برای مردم ترکیه، برخی از احزاب، بسیاری از افراد و گروه‌ها و حتی بسیاری از طرفداران ج.ا.ایران و انقلاب اسلامی، تحت تأثیر روایت مغرضانه ارائه‌شده توسط دشمنان، اقدامات ج.ا.ایران را در راستای تلاش برای تشکیل هلال شیعی قلمداد کرده و به مخالفین ج.ا.ایران و تشیع تبدیل شدند. بسیاری از طرفداران انقلاب اسلامی، سیاست‌ها و اقدامات ج.ا.ایران در منطقه را تغییر مسیر انقلاب از «انقلاب اسلامی» به «انقلاب شیعی» تلقی کرده و در زمره مخالفین و یا منتقدین قرار گرفتند.

در راستای تقویت روابط فرهنگی دو کشور چه باید کرد؟

بنابراین می‌توان گفت که یکی از مهم‌ترین نکات در روابط (به‌ویژه رابطه فرهنگی دو کشور)، موضوع ساماندهی مناسبات دینی با ترکیه در سطح مردمی و رسمی، روایتگری و تبیین رویکرد و سیاست‌های ج.ا.ایران می‌باشد. عدم ارتباط و همکاری مناسب و در خور ظرفیت‌های بالای دو کشور در عرصه دینی و مذهبی موجب عدم شناخت کافی نسبت به یکدیگر و زمینه‌ساز تفرقه و اختلاف و سوءاستفاده دیگران شده است.

اکنون با توجه به فضای مثبت ایجادشده ناشی از جنگ رمضان در افکار عمومی مردم ترکیه نسبت به ج.ا.ایران که مقطعی و محدود به زمان کوتاه خواهد بود، ضروری است با اغتنام فرصت پیش‌آمده و با برنامه‌ریزی کوتاه‌مدت و میان‌مدت، برای تثبیت فضای به

وجود آمده اقدام نمود. بدیهی است که باید از این فضا که از برکات خون شهدای جنگ اخیر بشمار می‌رود، مستلزم سال‌ها تلاش مستمر و صرف هزینه‌های فراوان بوده است، برای توسعه مناسبات دینی و فرهنگی دو کشور که موجب تقویت پایه‌های روابط دو کشور محسوب شده و گسترش روابط در دیگر زمینه‌ها را به همراه خواهد داشت، استفاده شود.

پس از جنگ چهل روزه، شاهد تغییرات اساسی در نظم منطقه‌ای و توازن قوا بین کشورهای منطقه خواهیم بود. در نظم جدید منطقه، اهمیت دو کشور ایران و ترکیه به‌عنوان دو کشور قدرتمند منطقه افزایش خواهد یافت. با عنایت به دغدغه هر دو کشور برای حفظ تمامیت ارضی کشورهای منطقه، همراهی و همکاری دو کشور جهت مقابله با اهداف و تلاش‌های چندین ساله آمریکا و رژیم صهیونیستی برای تغییر نقشه کشورهای منطقه و ایجاد کشور کردستان بزرگ (که دیگر ابایی از بیان صریح آن ندارند) امری ضروری است.

تحركات رژیم صهیونیستی در شرق مدیترانه، سوریه و اظهارات اخیر نخست‌وزیر این رژیم که ترکیه را به‌عنوان هدف بعدی تهاجمات رژیم صهیونیستی قلمداد کرده، موجب پررنگ‌تر شدن فضای ضد اسرائیلی در بین سیاسیون، رسانه‌های گروهی و افکار عمومی مردم ترکیه شده است. فضای به وجود آمده، در همراه‌سازی مسئولین و مردم ترکیه، برای مقابله با رژیم صهیونیستی مؤثر بوده و باید مغتنم شمرده شود.

جهت ایجاد زمینه همکاری دو کشور، اعمال دیپلماسی فرهنگی و مدیریت افکار عمومی لازم و ضروری بوده و بی‌شک کم‌هزینه‌ترین و مؤثرترین راه محسوب می‌شود. لذا لازم است در راستای ساماندهی روابط دینی دو کشور که می‌تواند به‌عنوان آسیب‌پذیرترین نقطه در جهت تخریب افکار عمومی مردم ترکیه نسبت به ج.ا.ایران مورد سوءاستفاده قرار گیرد، تمهیدات لازم اندیشیده شود.